

KÂMİL MÜ'MİN OLMAK*

Eüzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Ve'l-âkıbetü li'l-müttakîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidînâ muhammedin ve âlihî ve sahbihî ecmaîn...

İ'lemû eyyühe'l-ihvân... İnne efdale'l-kitâbi kitâbu'llâh... Ve enne efdale'l-hedyi hedyü muhammedin salla'llâhu aleyhi ve sellem... Ve şerre'l-umûri muhdesâtühâ... Ve külle muhdesin bid'ah... Ve külle bid'atin dalâleh... Ve külle dalâletin fi'n-nâr... Ve bi's-senedi'l-muttasılı ile'n-nebiyyi salla'llâhu aleyhi ve selleme ennehû kâl:

الْمُؤْمِنُ مِنْ أَمْنِهِ النَّاسُ وَالْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ

الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ

السُّوءَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ عَبْدٌ

لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقَهُ

(حم. ن. ع. حب. ك. والعسكري عن أنس)

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

RE. 230/3 (*El-mü'minü men eminehü'n-nâsü, ve'l-müslimü men selime'l-müslimûne min lisânihî ve yedihî, ve'l-muhâciru men hecere's-sûi, ve'llezî nefsi bi-yedihî, lâ yedhulü'l-cennete abdün lâ ye'menü câruhû bevâikahû.*)

Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.

“—Mefhar-i mevcûdât Muhammed Mustafâ râ salevât!” [Allâhümme salli alâ seyyidenâ muhammedin ve alâ âli seyyidinâ muhammed...]

“—Seyyidü's-sâdât Muhammed Mustafâ râ salevât!” [Allâhümme salli alâ seyyidenâ muhammedin ve alâ âli seyyidinâ muhammed...]

“—Habîb-i Hüdâ Muhammed Mustafâ râ salevât! [Allâhümme salli alâ seyyidenâ muhammedin ve alâ âli seyyidinâ muhammed...]

Cenab-ı Feyyâz-ı Mutlak Hazretleri, iki cihanın serveri, sevgili Peygamberimizin şefaatine cümlemizi nâil eylesin...

a. Mü'min ve Müslim

Bu hadis-i şerifi geçen derste de okuduk ama, bu hadisin üzerinde biraz durmak lâzım gelecek. Ve bunu hep beraberce ezberlemeye çalışalım!

Bu ve bunun emsali birçok hadisler gelecek mü'minler hakkında, bunlar bizim can noktamız. Zaten bir müslüman kırk tane, Peygamberimizin sözünü, hadisini ezberlerse, o yevm-i kıyamette ulema zümresinde hasrolunacak.

Bunlar da duyula duyula hemen hemen ekseriyetle kulaklarımızda kalmıştır ve ezberlenmesi de kolaydır. İnşâallah bunları bir sıraya koyarsak, ezberlemeye de gayret ederiz.

Ahmed ibn-i Hanbel, Neseî, Ebû Ya'lâ, İbn-i Hibbân, Hâkim ve el-Askerî, Enes ibn-i Mâlik RA'dan rivayet etmişler.

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹

الْمُؤْمِنُ مِنْ أَمْنِهِ النَّاسُ وَالْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ
الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ
السُّوءَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ عَبْدٌ
لَا يَأْمَنُ جَارَهُ بَوَائِقَهُ

(حم. ن. ع. حب. ك. والعسكري عن أنس)

RE. 230/3 (*El-mü'minü men eminehü'n-nâsü, ve'l-müslimü men selime'l-müslimûne min lisânihî ve yedihî, ve'l-muhâciru men hecere's-sûi, ve'llezî nefsi bi-yedihî, lâ yedhulü'l-cennete abdün lâ ye'menü câruhû bevâikahû.*)

¹ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.154, no:12593; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.II. s.264. no:510; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.357, no:7432; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.109, no;130; Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.I, s.215, no:168; İbn-i Adiy, *Kâmil, fi'd-Duafâ*, c.II, s.263; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.III, s.24; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.150, no:748; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XXII, s.102, no:24428.

(*El-mü'minü men eminehü'n-nâsü*) “Mü'min, insanların kendinden emin olduğu kimsedir. (*Ve'l-müslimü men selime'l- müslimûne min lisânihî ve yedihî*) Müslüman da müslümanların elinden ve dilinden zarar görmediği kimsedir. (*Ve'l-muhâciru men hecere's-sûi*) Muhacir de fenalığı terk eden adamdır. (*Ve'llezî nefsî bi-yedihî*) Nefsim yed-i kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki, (*lâ yedhulü'l-cennete abdün lâ ye'menü câruhû bevâikahû*) komşusu kendisinin eziyetinden emin olmayan kimse Cennete giremez.”

“—*Lâ ilâhe illa'llah, Muhammedün rasûlü'llah!*” diyen her adamın adına mü'min deriz.

Bu iman kapısından içeriyi girmektir. “*Lâ ilâhe illa'llah, Muhammedün rasûlü'llah!*” dedi mi bir insan, imanın kapısından içeriye girmiştir, mü'mindir. Fakat kapıdan girmekle iş bitmiyor. Bu iman üç mertebe üzerindedir. Edna, evsat, a'lâ... Aşağı, orta, yukarı. Binâen aleyh her şeyin ednası değil, a'lası makbuldür.

Karpuzu alırken herhalde seçiyorsun da iyisini alıyorsun. Zerzevatın hangisi olursa olsun, seçiyoruz da iyisini alıyoruz. Elması, üzümü, armudu, neyse. Binâen aleyh imanın da elbette efdalini ve alasını aramak ve ona çalışmak başlıca vazifelerimizden olsa gerektir

İman hepimizin bildiği gibi:

أَمَنْتُ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ
وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَبِالْقَدْرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ مِنْ
اللَّهِ تَعَالَى وَالْبَعْثُ بَعْدَ الْمَوْتِ حَقٌّ أَشْهَدُ أَنْ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

(Âmentü bi'llâhi ve melâiketihî ve kütübihî ve rusulihî ve'l- yevmi'l-âhiri, ve bi'l-kaderi hayrihî ve şerrihî mina'llâhi teâlâ, ve'l- ba'sü ba'de'l-mevti hakkun, eşhedü en lâ ilâhe illa'llâh ve eşhedü enne muhammeden abdühû ve rasûlüh.)

[Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe, kadere, hayır ve şerrin Allah'tan geldiğine inandım. Öldükten sonra dirilmek haktır. Şehadet ederim ki, Allah'tan başka ilâh yoktur ve şehadet ederim ki, Muhammed SAS Allah'ın kulu ve rasûlüdür.]

Şimdi yalnız “Lâ ilahe illa'llah” demekle insan mü'min olmaz, “Muhammedün rasûlü'llah” demekle de mü'min olmaz, bu amentüye iman etmedikçe...

Melekler vak, kitapları var, peygamberler var, bir de ahiret günü var... Dünyayı görüyoruz tabii ama ahiret meçhulümüz olduğu için kafalar takılıyor. Öldükten sonra dirileceğiz.

“—Nasıl olur yâhu? Bu dirilme nasıl olacak?” diye tereddüt ediyorsa, tereddütle iman olmaz.

İman şekki kabul etmez. İki kere iki dört, bitti. Binâen aleyh, şek ile şüphe ile iman olmaz. Onun için amentüye iman edeceğiz. *Amentü* hulâsasıdır.

Amentü'nün izahı *Emâli* denilen ve buna benzer itikad kitapları vardır ki, altmış sekiz veyahut yetmiş sekiz beyitten ibarettir. O yetmiş sekiz beytin hulâsası amentüdür. Amentüdür ama, o yetmiş sekiz beyit ile beraber imanı bilmek lazım. İman o esasa dayanır. O esas olmadıkça iman olmaz. O esaslara inanç olmadıkça, “*Lâ ilahe illa'llah*” demişsin. Onu gâvurlar da der. O iman sayılmaz. İmanın iman sayılması, mutlaka itikada dayanır. Kök bu, bu itikaddan şaşılmaz. Bu itikad da şek ve şüphe de götürmez.

b. Allah-u Teâlâ'nın Sıfatları

Allah birdir. Allah'ın sıfatları vardır. Sıfat-ı zâtîsi var, sıfat-ı subûtîsi var... *Hayat, ilim, semi', basar, irade, kudret, kelam, tekvin*; bunlar Allah-u Teâlâ'nın subûtî sıfatlarıdır. *Vücut, kıdem, bekà, vahdaniyyet, muhalefetün li'l-havadis, kıyâm bi-nefsihî*; bunlar da zâtî sıfatlarıdır.

Subûtî sıfatlar:

1. *Hayat*: Allah-u Teâlâ diridir. Hayatı mahlûkların hayatına benzemez, zatına mahsustur.

2. *İlim*: Allah-u Teâlâ her şeyi bilir. Bilmesi mahlûkatın bilmesi gibi değildir. İnsanların kalbinden geçenleri, niyetlerini bilir.
3. *Semi'*: Allah-u Teâlâ işitir. Vasıtasız ve cihetsiz işitir. İşitmesi, kulların işitmesine benzemez.
4. *Basar*: Allah-u Teâlâ görür. Aletsiz ve şartsız görür. Görmesi göz ile değildir. Karanlık gecede, kara karıncanın, kara taş üzerinde yürüdüğünü görür ve işitir.
5. *İrade*: Allah-u Teâlâ'nın dilemesi, istemesi vardır. Dilediğini yaratır. Her şey onun dilemesi ile var olur. İradesine engel olacak hiçbir kuvvet yoktur.
6. *Kudret*: Allah-u Teâlâ'nın her şeye gücü yeter. Hiçbir şey ona güç gelmez.
7. *Kelam*: Allah-u Teâlâ söyleyicidir. Söylemesi alet, harfler, sesler ve dil ile değildir. Kuluyla ve peygamberleriyle sözsüz, işaretsiz konuşabilir.
8. *Tekvîn*: Allah-u Teâlâ yaratıcıdır. Ondan başka yaratıcı yoktur. Her şeyi o yaratır.

Zâtî Sıfatlar:

1. *Vücûd*: Allah-u Teâlâ vardır. Varlığı ezelidir, kendindedir.
2. *Kıdem*: Allah-u Teâlâ'nın varlığının evveli, başlangıcı yoktur.
- 3- *Bekà*: Allah-u Teâlâ'nın varlığının âhiri, sonu yoktur. Hiç yok olmaz. Yokluk muhaldir.

4. *Vahdaniyyet*: Allah-u Teâlâ'nın zatında, sıfatlarında ve işlerinde ortağı, benzeri yoktur.
5. *Muhalefetün li'l-havadis*: Allah-u Teâlâ, zatında ve sıfatlarında hiçbir mahlûkun zat ve sıfatlarına benzemez.
6. *Kıyâm bi-nefsihî*: Allah-u Teâlâ zatı ile kâimdir. Mekâna muhtaç değildir. Madde ve mekân yok iken o var idi. Zira her ihtiyaçtan münezzehtir.

Allah'ı bildikten sonra Allah'a mekân tahsis etmek, Allah'ı bilmemenin alâmetidir. Allah görmez demek, bilmemenin alametidir. Allah evvelce yoktu, sonra oldu demek cahilliktir, bilmemezlik demektir. Öyle olmaz.

Allah-u Teâlâ'nın sıfatları neleri söylüyorsa, hayat Allah-u Teâlâ'da ezelden ebede hayattadır. Bu kâinatta bugün aylara çıkıyorlar. Allah-u Teâlâ'nın bildiği ilmin bir zerresinden ibarettir bugünkü insanlardaki bilgiler. Bu zerre ile insanlar göklere de uçuyorlar. Fakat asıl ilim Allah-u Teâlâ'nındır.

Semi', Cenâb-ı Hakk'ın duyması demektir. Yani ne kadar ince, gizli şey varsa hepsini Allah-u Teâlâ duyar.

Allah-u Teâlâ bütün sır denilen, ne kadar gizli şey varsa hepsini bilir. İçinden geçen kuruntuları da bilir. Allah'ın bilgisi o kadar geniştir.

Yaratmak ona mahsustur. İnsanı da bütün varlığı da yaratan odur. Gördüğümüz, görmediğimiz ne kadar mevcut varsa, hepsi Allah-u Teâlâ'nın eseridir. Bu eseri görünce, eserden bu eseri yaratana intikal ediyoruz. Nasıl ki bir eser gördüğümüzde;

“—Bunu yapan kimdir?” diyoruz.

“—Filandır.” diyorlar.

“—Demek ki bu kâinatı da yaratan kimdir?”

“—Allah-u Teâlâ...”

Onun için iman dediğimiz vakitte amentünün tamamına inanmak lâzım!

Öldükten sonra nasıl dirilir insan?

Binmemiştim bak bir vapur battı şimdi. O vapurun bir projesi var mıdır yapan fabrikanın elinde?

“—Vardır.”

İsterse aynını yapar, bize verir mi gene?

“—Aynını yapar verir.”

E bir insanoğlu kaybolan bir şeyin aynını yapıp verebiliyor da, Allah-u Teâlâ yaptığı kulunun aynını bir daha yapamaz mı?

İnsan bir sudan teşekkül etmiş. Ana rahminde şu şekilde bizi meydana getiriyor. Ana rahmi, kimsenin görmediği bir yer işte. Akıllar ermez, gözler de görmez. Orada bak bizi ne güzel şekillendiriyor ve meydana getiriyor.

Bu şekillendirmeyi yarın mahşerde yine yapacak Allah. Nasıl yapacak? Aklımız erer mi? Kudretine inanmak lazım. Allah-u Teâlâ kâdir, nasıl isterse öyle yapar.

c. İmanın En Yüksek Derecesi

Onun için, *Lâ ilâhe illa'llah* dediğin vakitte, Allah-u Teâlâ'nın öyle görür ve bilir olduğuna inanmak lâzım!

Yalnız görmek ve bilmekle de bitmiyor iş: Allah-u Teâlâ kulu ile beraberdir. Her kuluyla ama...

Onun için yine buyrulmuş ki:²

أَفْضَلُ الْإِيمَانِ أَنْ تَعْلَمَ أَنَّ اللَّهَ مَعَكَ
حَيْثَمَا كُنْتَ

(طب . حل . عن عبادة بن الصامت)

RE. 76/9 (*Efdalü'l-îmân*) “İmanın en yüksek derecesi, (*en ta'leme enne'llâhe meake haysü mâ künte*) nerede olursan ol, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin seninle beraber olduğunu bilmendir.” En efdal iman, nerede olursan ol, Allah-u Teâlâ'nın seninle beraber olduğunu bilmendir. Bir insan kendisini Allah-u Teâlâ'nın her yerde gördüğünü kanaat getirmiş. Polis yok, jandarma yok, kimse yok... Orada bir fenalık var, günah bir şey. Fakat o adam biliyor ki Allah-u Teâlâ onu görüyor ve bütün haline vakıf... Şimdi bu adam ne yapar?

² Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VIII, s.336, no:8796; Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.I, s.305, no:535; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VI, s.124; Ubâde ibn-i Sâmit RA'dan.

Mecmaü'z-Zevâid, c.I, s.225, no:204; *Kenzü'l-Ummâl*, c.I, s.37, no:66; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.V, s.194, no:3971; RE. 76/9.

Kendisini gören Allah'a inancı tam. Tam olduğu için hiçbir yerde Allah-u Teâlâ'nın razı olmadığı bir işi yapmasına imkân yok. Ama bu inancı lafla değil... Lafla herkes biliyor. Fakat lafla olan inanç kâfi değil. Bunun içe yerleşmesi, gönle yerleşmesi ve orada kaynaması lazım. Bunun için yalnız bilgi para etmez.

Meselâ, bilmediğiniz bir meyveyı, tatlıyı tarif etse biri size, aklınızda bir şey hasıl olur, *ilme'l-yakîn* bilirsiniz.

“—Ha şöyle bir şey demek ki...” dersiniz.

Fakat gösterdikleri vakitte;

“—Hani ben sana tarif etmiştim geçen. İşte bu odur!” dediği vakitte;

“—Ha demek buymuş!” diye, bu sefer *ayne'l-yakîn* hasıl olur size.

Önce *ilme'l-yakîn*, sonra *ayne'l-yakîn* hasıl oldu, gördünüz. Bir de onu yerseniz, o zaman *hakka'l-yakîn* onun ne olduğunu anlarsınız.

Şimdi *ilme'l-yakîn* hasıl olmuştur, Allah-u Teâlâ bizi görüyor, biliyoruz. Ama *ayne'l-yakîn* görmek nasıl olacak? Bir de *hakka'l-yakîn*'e erişmek var. Artık bu müşahede-i ilâhiye derecesine erişen, hakikat mertebelerine erişen, arifler makamına erişen zevatı muhteremeye mahsus hallerdir.

Onun için Cüneyd-i Bağdadi hacıya sorduğu vakitte:

“—Sen hacca gittin mi?”

“—Gittim.”

“—Peki, tavaf ederken oradaki esrarı gördün mü sen?”

“–Yok...”

Hiç birimizin bir şey gördüğü yok. Dönüyoruz boyuna...

“–E Arafat'ta Rabbini gördün mü sen?”

“–Nasıl görülür yâhu?”

Allah-u Teâlâ'nın verdiği idrak, ilim ile Allah-u Teâlâ'nın eserini görür, eserinden kendisine intikal eder. Camiyi görür;

“–Kimin camisi bu?”

“–İskender Paşa'nın camisi.”

Nasıl intikal ediyorsun? Aynı şekilde kâinatı gördüğün vakit, Allah-u Teâlâ'nın şeksiz şüphesiz varlığına görmüş gibi inanırsın. Kendisi görülmez dünyada... Ama görmüş gibi inanırsın ki, bu varlık kimin eseridir? Bunu kimse yapamaz Allah'tan başka...

İnsan kendisini düşünse gene kâfi... Bak bugün aya giden insan işte ufacık bir mahluk. Ama ne harikalar meydana getiriyor. Bu insanın elinde olan bir şey değil. Allah-u Teâlâ'nın insana verdiği kudretin eseridir. Eser Allah'ındır, o kulun elinden yaratmıştır onu...

Onun için, *Lâ ilahe illa'llah* diye iman etmek çok kolay bir şey değildir. O dil ile olan gene bizi cennete koyar. Cennete gireriz, onu demekle beraber ne kadar kabahatlı, günahlı olsak da o bizi netice itibariyle cennete koyacaktır, *Lâ ilahe illa'llah* kelimesi dolayısıyla... Fakat şimdi bir de o kelimenin hakikatına ulaşabilmek devletini de Allah burada insanlara vermiştir.

Onun için mü'min derken iki kelime var: Birisi *mü'min*, birisi *el-mü'min*... Başına *elif-lâm* geliyor. Mü'min dediğimiz vakitte şark ile garb arasındaki bütün *Lâ ilahe illa'llah* diyenler dahildir. Ama *el-mü'min* deyince ayrı olur. Hangi mü'min? Kâmil mü'min, olgun mü'min demek. Ötekinden ayrılıverdi. Bir *elim-lâm* ayırıverdi onları.

Bu ayırmayı nasıl elif lam yaptıysa, bizim de kendimizi yoklayarak, o *el-mü'min* tabakasının içerisine girmek için çalışmak vazifemizdir. O namaz, mü'min kelimesinin içindedir. Namaz kılmak, oruç tutmak, haccetmek, zekât vermek mü'minin vazifesidir. Her mü'min olanda bu var. Ama *el-mü'min* deyince *el-mü'min*, namazı başka, orucu başka, zekâtı başka, haccı başka. Mesela imam-ı Şafi Hazretleri Şeybân-ı Râî denilen bir çobanın dersine devam ediyormuş. Çoban fakat çoban hakikate ermiş bir çoban. Ma'rifet-i ilahiyeden hisseyab olmuş bir adam. Onun sohbetine imam-ı şafi devam ediyormuş.

İmam-ı Ahmed demiş ki:

“—Yâhu sana yazık değil mi? Sen koca bir imamsın da böyle bir çobanın sohbetine devam ediyorsun. Sana yakışmaz!” demiş.

O da ona:

“—Sen de git de, onu bir yokla bakalım!” demiş.

Gitmiş, yoklamış. Şeybân-ı Râî'ye demiş ki:

“—Yâhu, bir adam namazını unutursa bir vakit namazını, hangi vaktinde olduğunu bilemezse, sabah mıydı, öğlen miydi, ikindi miydi? Bir namazı bıraktım ama hangisiydi bilemezse, ne yapmak lazım gelir?” demiş.

“—Bize göre bütün namazları iade etmek, yeniden kılmak lazım, beş vakti kılmak lazım. Mü'min namazı unuttur mu?”

“—Zekâtı nasıl verirsiniz siz?” diye sormuş.

“—Size göre mi, bize göre mi?” demiş.

“—Canım sizi bizi mi var, neyse o. Size göre kırkta bir ama bize göre hepsini veririz biz demiş. Tutmayız elimizde...” demiş.

Bilmem birçok kimselere anlatırlar bunu, derler ki:

Bir şeyh efendinin müridleri varmış. İçlerinden birisini çok seviyormuş şeyh efendi. Ötekiler de demişler ki:

“—Biz burada kırk seneden beri hizmet ediyoruz. Bu daha dün geldi buraya, bak şu şeyh efendinin yaptığına... Bu adamı ne kadar çok seviyor!” demişler.

Şeyh efendinin de kulağına gitmiş. Onları bir gün bir gezme yerine götürmüş. Bahçelerden bir bahçeye... Demiş ki:

“—Kim bana güzel bir çiçek getirecek?”

Hepsi yayılmışlar bahçelere. Çeşit çeşit çiçekler toplayıp, “Buyurun efendim!” diye getirmişler.

O sevilen derviş, bir tane kırık bir çiçek bulmuş.

“—Oğlum, bak herkes güzel çiçekler getirdi deste deste; sen niye böyle bir tanecik boynu kırık bir şey getirdin?” demiş.

“—Efendim, hepsi Allah diyorlardı demiş. Elim varıp da koparamadım!” demiş.

İkinci bir tecrübe daha yapmış. Hepsinin eline birer tavuk veya kuş vermiş. Demiş bunu gidin, kimsenin görmediği yerde kesin getirin demiş. Her birisi bir köşeye saklanmışlar. Kimse görmeden kesip kesip getirmişler.

O gitmiş, tavuğu kesmeden getirmiş olduğu gibi.

“—Oğlum bak, hepsi kestiler de sen niye kesmedin?” demiş.

“—Efendim, kimsenin olmadığı yeri bulamadım ki, nereye gitsem Allah benimle idi demiş.”

Şeyh efendi müridlerine dönmüş:

“—Gördünüz mü, niye sevdiğimi anladınız mı? Niçin Sevilmeye layık olduğunu anladınız mı?” demiş.

Onun için imanda tekemmül ayrı bir nimettir. Onu da Allah-u Teâlâ lütfeder. Biz çalışırız, o da lütfederse ne mutlu. Çalışmadan da olmaz ama.

Onun için, bu gibi devletlere ulaşanların alâmetleri:

Abdestsiz gezmezler, bir. Gönüllerinden Allah çıkmaz, iki.

Geceleri teheccüd denilen namazları kılarlar, gözlerinden de yaşlarını akıtırlar. Feryad u figan ile tazarru ve niyazdan hiç hali kalmazlar. Malayani, boş sözü ağızlarından kat'iyen çıkarmazlar.

Helâlinden başka bir rızık da ağızlarına koymazlar. Mutlaka yedikleri helâl olan bir rızıktır az da olsa... Aç kalmaya razı olurlar, haramı irtikap etmezler. Hatta şüpheli şeyi de ağızlarına koymazlar. Bundan dolayı da Allah-u Teâlâ onların gönüllerine bu ma'rifeti koyar. Koyan Allah. Bu koyuverir, o koyuverdikten sonra da artık arkasından korkulmaz.

Şimdi bu *el-mü'min* kelimesinin altına girmek için on tane kapı göstermişler. On tane basamak. On basamağı atlayabilirse, bu iman-ı islamın birinci kapısından girer. On kapısı var yani. İslâm'ın *Lâ ilâhe illa'llah*'la beraber on kapısı daha var. Birisi *Lâ ilâhe illa'llah*, dokuzu da arkasında. O dokuzunu da geçebilirsene ondan sonra bir mertebe yükselirsin. Bu dokuz birbirine bağlıdır. Bu dokuzunun adına şeriat derler. On olur yani hepsi. Onun adına şeriat derler. Bu şeriatsız hiçbir şey olmaz. Ne tarikat olur, ne ma'rifet olur ne de hakikat olur. Hakikat olsun, ma'rifet olsun, tarikat olsun şeriata bağlıdırlar.

Şeriat bir gövdedir. Onun gövdesinden dallar aşılır. Yapraklar hasıl olur. meyvalar verir. Meyvanın olması için yaprak lazım. Yaprığın olması için gövde lazım. Gövde olmadıkça ne dal olur, ne yaprak olur, ne de meyva olur.

Binâen aleyh, şeriata zerre kadar riayetsizlik hepsini mahveder. Kurur, gövde kurur. Gövde kuruduktan sonra ne dal olur, ne budak olur, ne de meyve olur. Onun olmasının sebebi. Meyveler şimdi marifet, hakikat meyveleridir şeriatın. Bu şeriatın meyvelerinin bizde hasıl olması için gövdenin sağlam olması lazım. Şeriatın sağlam olması lazım. Şeriatın sağlamlığının bir alameti iman ve islamın şartlarından gayri, ilimdir.

İlim üç çeşittir. Birisi ilm-i akaid. Akaid ilmini mükemmel surette her müslümanın bilmesi lazım. Amentüyü bildiren akaid kitapları, *Emâli* ve saire. Bu *Emâli* denilen itikat kitabını muhakkak surette müslüman okumuş ve bilmiş olacak. Hiç olmazsa yahut okuyamazsa da duymuş olacak. Duyup inanacak, bilecek. İkincisi namaz, oruçları bize bildiren ilim. Birisi akaid, akidelerimizi bildiren ilim. İkincisi de namazımızı, orucumuzu, ve sair şeyleri bize bildiren ilme ilm-i hal diyoruz.

Üçüncüsü ilm-i nikah. Nikah meselesi. Bu da ilmihalin içerisinde. bu nikah meseleleri ayrı bir kitaptır gene. Akaid ayrı, namazı orucu bildiren ayrı, nikahı bildiren ayrı bir kitaptır. Dördüncüsü ilm-i muameledir. Alış-veriş, kazanç ilmini bize bildiren ilimdir, dört. Bir de ilm-i ceza. Bunları yapamayanlara verilecek cezaları bildiren ilimdir. Bu beş şeyden terettüp eder ilm-i hal. İlmihal dediğimiz kitap bu beş şeyin topuna derler.

Müftü efendinin ilmihali, görmüşsünüzdür şöyle üç dört parmak kalındığında bir kitaptır. Bunların beşini de belki içine almıştır. Onu baştan aşağıya bir değil, iki değil, üç değil; üç beş defa tekrar tekrar okuyup, içine yerleştirmek lazım.

“—Ben namaz kılmasını biliyorum.”

Herkes biliyor. Farzı bu kadar, vacibi bu kadar, sünneti de bu kadar... Onu bilmek kolay. Fakat bu ilm-i muamele, ilm-i nikah... İlm-i nikah çok genişdir efendi! Nikah nasıl olur, işte gideriz oraya, belediyede kıydırırız nikahı, oldu... öyle değil aziz kardeş! Ayrı bir ilimdir, geniştir. Kimlerle evlenebilirsin, kimlerle evlenemezsin. Evlendikten sonra ne gibi muamelelerin yapılması lazım. Nasıl boşanırsın, nasıl ayrılırsın. Uzun boylu bundan bahseden ilme, ilm-i nikah derler. Bunları bilmek, ayrıca o kitabı güzelce okumak ...

Bu beş kitabı bildikten sonra, sende ilim hasıl olmuştur. İman, İslam, arkasından da ilim. Bu ilimler, işte daha iman kapısı bunlar yani. İman kapısından içeriye giriyoruz. La ilahe illallah dedik açtık. Neyse vakit namazının şartlarını yaptık. Açtık ikinci kapıyı. İlim kapısı üç. İlim kapısını açabilmek için de işte itikadı, ibadeti, nikahı, muameleyi, cezaları bilmek lazım. Bunların hepsi lazım.

Şimdi hacca gidiyoruz, Allah kabul etsin. İcabında insan bir kaza yapıyor. Bu ceza lazım buna. Bunun cezası ne? Ya sadaka vereceksin, ya hayvan keseceksin, ya oruç tutacaksın.

Acaba ne kadar yapacağız. Onlara diyorlar ki işte ukubat. Yani yapılan hataların tashihi için bir ceza. Ama bu cezayı vermekle ukubattan kurtuluyorsun ama sevabı aynı olmuyor yani. O kabahati yapmamak lazım. Yaptıktan sonra, “E koyun keserim ödenir.” Koyun kesersin, haccın caiz olur ama sevabından gene mahrum oldun.

Meselâ, bizim çok hacı efendilerimiz bunu bilmezler: Hanefiye göre Müzdelife denilen yerde sabah namazını kılmak lazım. Fakat diğer milletler gece yarısından sonra çekilir giderler oradan. E Hanefi de onlara uyar giderse, orada bir koyun kesmek borcu olur. Eğer kıran haccı yaptıysa, iki kurban kesecek. E bunu bilemezsen haccın eksik oldu işte.

Mesela Müzdelife’den geleceğiz, şeytanı taşlayacağız. Şeytanı taşlaması öğlene kadar bitmesi lazım. Öğlene kadar gidemezse, kerahate düşürürsün taşlamayı.

Onun için, mü’minlikten *el-mü’min* tabakasına geçmek her mü’minin vazifesidir. Namaz kılmak hepimizin vazifesi; fakat namazda *Allahu ekber* diyerek Allah’ın huzuruna durabilmek, ayrı bir meseledir. Herkesin gönlü Allah’la ayrı bir mertebededir. Yoksa namaz aynı namazdır. Yatarsın, kalkarsın ama gönüllerin Allah ile olabilmesi, ayrı bir davadır.

Onun için, ruh denilen nimeti bilmek lazım. Şimdi cesedimiz nasıl olsa ölecek, toprağa gömülecek, çürüyecek gidecek; herkesin bildiği bir şey. Fakat bunun içerisinde, bunu

yaşatan bir can var, ona ruh diyoruz. Buna bazen de gönül diyoruz. Otuz tane adı var. Şimdi ceset ölür ama içindeki ruh ölmez. Çıkar gider o. Nereye giderse gider.

Bu atom bombası yapıyorlar ya, ufacık bir şeyi içerisine koyuyorlar, patlıyor, koca bir mıntıkeyi harap ediyor. Onun içerisine insanın sakladığı bir zararlı bir zerre... Allah-u Teâlâ insana öyle bir zerre koymuş ki, ufacık bir zerredir ama kâinata tasarruf eder.

Bizim dün bir doktorumuz geldi. İnsan kafasındaki mâlûmattan bize bir şey söylerken, “Şu kafanın içerisinde on milyar zerre var!” dedi. Her bir zerre vücudun her tarafına dağılan bir zerre, yani vücudu idare eden makinedir orada. On milyar tesbit etmiş bugünkü fen. Belki yarın yirmi milyar diyecek. Allah-u Teâlâ'nın insana verdiği ruhun ne kadar kudretli olduğunu keşfetmeye insanın gücü yetmez. Onun için ruh ilminden bahsedemezler. Allah bilir onun hakikatını...

Onun için imanında *el-mü'min* tabakasına geçip tekemmül eden insanın ruhu... Bu gördüğümüz güneş nasıl ışığını yayıyor kâinata... Bir güneştir, fakat ışığı kâinata yayılmıştır. Ama bizim altımızda olan dünya tabakası ki ışığı geçirmez orası, oraya tesir edemez. Ancak bu yüzüne vuruyor ışığını... Dönmek suretiyle bir aşağı düşüyoruz, o yukarı çıkıyor, gene güneşten istifade ediyor ama bir zaman geliyor ki güneşi göremez hale geliyor. Fakat ruhta o öyle değil, ruha mâni yok.

Güneş şimdi bu duvarı atlayamaz, giremez içeriye. Fakat ruh öyle değil. Ruhun önüne geçecek hiçbir kuvvet yok. Onun için şark ile garp arasına bütün kâinata ruh tasarruf eder. Kudret-i ilahidir o yani. Onun için burada durur, Amerika'daki adamların halini görür ve bilir. Çünkü o zerrelerin her birisinin hem gözü var, hem kulağı var, hem aklı var. Her zerresinin hem gözü var, hem kulağı var, hem de aklı var.

Sen rüyada gitmiyor musun? Ta nereye gidiyorsun? Kendin yatakta yatıyorsun. Yatakta yattığın halde Amerika'dan yahut Arabistan'dan, Hac'dan malumatlar getiriyorsun.

“—Bu akşam oralara gittim geldim.” diyorsun.

Ne ile gittin sen oralara? Yatakta yatıyordun pekâlâ? Fakat o ruhun gidiş gelişle gene ilgili kafan. Oradan sana malumatları topluyor, getiriyor, sen de sabahleyin diyorsun ki filan yerde filan filan oldu. Bunu aynen de tasdik eder kâmil olan veliler.

Sana bir tanesini söyleyeyim: Muhyiddin-i Arabi. Muhyiddin-i Arabi Hazretleri kendisi ruhunu yolluyor bir yıldıza. O yıldızdaki insanların kamilleri olan kimselerden murakabe dersi alıyor. O dersi, o yıldızdaki alimden alıyor. “O alemin ağaçları böyledir, deryası böyledir, hayvanları şöyledir, insanları böyledir.” diye malumat getiriyor.

“—Gitti mi oraya Muhyiddin-i Arabi Hazretleri?”

“—Hayır, işte orada evinde oturuyor bu adam. Fakat ruhun tasarrufu onu oraya sevk etti, onunla teması neticesinde gözüyle de görüyor, kulağıyla da işitiyor, diliyle de söylüyor, dersleri alıyor geliyor.”

Demek ki Allah-u Teâlâ'nın verdiği ruhtaki kuvvetin ölçüsü, henüz insanların malumatı dahilinde değil. İnsanlar yalnız şahsi bilgilere bakıyorlar. O şahsi bilgilerle ömürlerini çürütüyor, en nihayetinde bu dünyaya gözünü kör olarak kapayıp gidiyor.

Niçin? Buradaki ilimlerin hiçbir faydası yok. Ancak dünyadaki nafakasını temin etmek için faydası var, o kadar. Ahiret alemiyle hiç ilgisi yok. Onun için asıl kazanılacak ilim o ahiret ilmidir. Allah cümlemizi affetsin de bu kemal-i imana ulaşan el-mü'min tabakasının içine giren bahtiyar kullarının zümresine ilhak etsin...

Şimdi birisi bize sorsa:

“—Mü'min kimdir?”

“—*Lâ ilâhe illa'llah, Muhammedün rasûlüllah* der, namazını kılar, orucunu tutar, zekâtını verir, haccına gider, haram yemez, helal yer...” Birçok vasıflarını sayarız, biz buna mü'min deriz.

Hırsıza da mü'min deriz ama. Hırsız, hırsız olmakla imandan çıkmış mıdır? O da “*Lâ ilâhe illa'llah, Muhammedün rasûlü'llah*” diyor ama hırsızlığı da yapıyor işte. Çeşitli günahların her birisinden de işliyor.

O iman kapısından girmiş içeriye, ayağını atmış, fakat imanın diğer tabakalarına ulaşmamıştır. Fakat gâvur da değildir. Onun için şimdi aradaki fark bak ne kadar açık. Orada mü'minim diyor ama her kabahati işliyor, her günahı işliyor. Sonra "Ben de mü'minim!" diyor. Ama öteki de mü'min. Diyor ki bunlar nasıl işlenir, nasıl yapılır diyor. Çünkü Allah görmüyor mu diyor, bilmiyor mu diyor. Evet kanundan kaçabilirsin. Polisin haberi olmayabilir. Fakat Allah görüyor.

Şimdi bak ikinci bir misal dinlemiştinizdir ya tekrarda fayda vardır. Büyükler bir yerden geçerlerken karınları acıkmış ve oradaki çobana demişler ki bize bir koyun sat. Koyunlar benim değil demiş, ben çobanım, satamam. Neden canım işte acıktık biz. Bize sat bir koyun, sahibi sorarsa öldü dersin, kurt yedi dersin, bir şey dersin.

"—Ya Allah'ı ne yapalım?" demiş.

Efendiyi kandırmak kolay. Bu bir çoban, efendi! Ama iman içine öyle işlemiş ki...

Mesela şimdi Şeybânü'r-Râi denilen bir çoban. Ona İmam-ı Şafi gidiyor. Boşuna gider mi İmam-ı Şafi?

Bizim burada Hz. Üftade var. Bin senesinin büyüğüdür. Onun şeyhi, Karacabey'den bir çobandır. O çobanı Ankara'daki Hacı Bayram-ı Veli gelmiş yakalamış:

"—Yetmez mi senin hayvan güttüğün artık?"

"—Ne yapayım efendim?" demiş.

“—Gel bana ıarak ol, ben sana adam gütmesini öğreteyim!” demiş.

Almış maiyetine. Öğretmiş ona insanlığı. O da Hz. Üftade’ye şeyh olmuş. Hz. Üftade’yi yetiştirmiş yani.

Onun için, insanlık denilen meziyet ayrı bir iş arkadaş. O mevkilerle ölçülmez. İşte hiç ummadığın bir adamda fevkalâde bir kemal olabilir.

O çobancağız:

“—Allah’ı ne yapalım efendim?” demiş.

Çok hoşlarına gitmiş.

“—Sürünün sahibi kim?” diye sormuşlar.

“—Filan şahıs...” demişler.

Gitmişler adama:

“—Sürünün parası kaç para, kaç koyun var burada, ne istiyorsun?”

“—İşte on bin lira, yüz bin lira...”

“—Al paraları, koyunlar bizim olsun!” demişler.

Götürmüşler çobana;

“—Al, bu sürü senin! Bundan sonra kimse senin elinden alamaz. Bu dünyada yaptığın şu doğruluğun mükafatı sana. Ahirette Allah ne verir, ona karışmayız!” demişler.

Şimdi Peygamber SAS Efendimiz’in tarifine bakalım:

(El-mü’minü men eminehü’n-nâs) Nas dediği de bütün beşeriyet. “Bütün insanların ondan emin olduğu bir kimseye mü’min denir. Kimse ondan zarar göreceğini ummaz.”

Bu hali kesb etmek için ne kadar çalışmak lâzım olduğunu sizin tecrübenize bırakıyorum. İnsan mesela bir ömür çalışıyor. Çok zamanlar yoruluyor, kafasını yoruyor, vücudunu yoruyor. Neticede ancak bir muvaffakiyet elde edebiliyor.

Binâen aleyh, bu imandaki kemal de öyle kolaycacık ele geçmez ki. Mutlaka kendini yoracak ki...

Meselâ, insanın kimseye eziyet etmemesi kolay. Ben kimseye dokunmam, kolay. Evinden dışarıya çıkmazsın, kimseye temas etmezsin. Herkes senin için ne iyi adam derler. O kâfi gelmez. Ezâlara tahammüldür hüner.

Asıl hüner, beşeriyetin içerisine karışacaksın. Kimisinden dayak yiyeceksin, kimisinden sopa yiyeceksin, kimisi dövecek, kimisi sövecek, herkes bir şey yapacak. Fakat bunlara tahammül etmek, dayanmak kolay değil...

Harplerde de öyle değil mi. Karşıdan top atacak, bomba atacak, süngüsünü sallayacak. Fakat hepsine karşı tahammülün neticesindedir muvaffakiyet. Tahammül edemeyip kaçtın mıydı, yandın gitti.

“—Ben dayanamıyorum. Neler dedi bana, neler söylüyor aleyhimde...”

Selman-ı Farisi’ye söylemiş birisi acı acı sözler. Hiç kulağına bile girmemiş. Demiş ki:

“—Ne söylersen söyle. Benim aklım fikrim yarın ruz-i kıyamette defterlerimiz Cenâb-ı Hakk’ın huzurunda mizana konulduğu vakitte, acaba benim amelim mizanda ne gelecek;

ben onu düşünüyorum. Eğer mizanda amelim hafif gelirse, senin söylediklerinden daha kötü bir insanım ben. Eğer o gün mizanda amelim üstün gelirse, sen bana ne dersen vız gelir. Yakayı kurtardıktan sonra, senin söylediklerin bana vız gelir.” demiş.

Bunun çok çeşitli misalleri var. Niçin? Gönül daima Allah’ı ve onun huzurundaki halleriyle meşgul. Öte taraftaki ne derse desin, kulak asma!

Binâen aleyh, bize ufacık birisi bir rahatsızlık yapsın; ateş kesilir, barut gibi parlarız, nasıl diyorsun sen bana bunu diyerekten. Bu neden? Tahammülsüzlük diyorlar buna. Zafiyet. Yani düşmanın önünden kaçmaya benzer bir iş. Sıkıyı görünce pabuçları toplayıp kaçıyor. Ona benzer.

Tahammül, asıl hüner tahammülde... Onun için bütün nâsın emin olması, bu tahammüle bağlı. Bu tahammül sende ne nisbette ise, senin insanlardan emniyetin o nisbetedir.

d. Müslüman Kimdir?

Şimdi Efendimiz SAS, iman sahibini tarifte böyle dedikten sonra, bir de müslümanın tarifinde buyuruyor:

“—Müslüman kim?”

İşte “*Lâ ilâhe illa’llah, Muhammedün rasûlü’llah*” der, beş vakit namazını kılar, orucunu tutar, zekatını verir, haccına gider...

İşte bu da müslüman. Çünkü iman itikada taalluk ediyor. İslâm da amele taalluk ediyor. Müslüman dedi mi, bu amelleri işleyen adam. Birisi iç, birisi dış. Ama Peygamberimiz ne diyor bakınız:

الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ

(*El-muslimü men selime'l-muslimûne*)

“Müslüman o kimsedir ki, bütün müslümanlar, salim olurlar, selamette olurlar; (*min lisânihî ve yedihî*) onun dilinden ve elinden...”

Ne elinden, ne de dilinden hiçbir müslüman eza görmez. Ama büyük insan olur, küçük insan olur. zengin insan olur, bilgin insan olur, kuvvetli insan olur, olur da olur... Zuafaya karşı bakarsın ki çalım satar. Hep söylenir. Başka türlü konuşur. İcab ederse sakatlar, döver... Müslüman böyle bir şey yapmaz.

Müslüman ne kadar kuvvetli de olsa, ne kadar zengin de olsa, ne kadar bilgin de olsa, bilir ki kendisi Allah'ın kuludur. Aklını yaratan Allah onu zayıf yaratmış, akılsız yaratmış, parasız yaratmış. Bu varlığı veren, kuvveti veren, bilgiyi veren de Allah'tır ona...

Eğer sana deseler ki:

“–Bunları kim kazandı?”

“–Ben kazandım efendi. Bu kadar gece çalıştım, gündüz çalıştım, uyumadım. Bir kazanç elde ettim, kuvveti kudreti de elde ettim.” dersen, sen en büyük hatayı o zaman yaparsın!

Çünkü o bilgiyi sana veren Allah'tır. O bilgiyi, o kuvveti vermeseydi, senin de ondan ne farkın olurdu?

Git tımarhaneye, hastanelere bak. Ne zenginler, ne varlıklılar, ne kuvvet sahipleri orada inliyor bugün. Ellerinden bir şey gelmez. O kuvvet ve kudret hep Allah-u Teâlâ'nın verdiği kuvvetin sendeki eseridir. Onu kendine mal etmek çok büyük hatadır.

Onun için, müslüman kimseyi rahatsız etmez. Bilir ki onun sahibi de Allah'tır, kendisini de yaratan Allah'tır. Yarın o da o mezara gidecek, kendisi de mezara gidecek. Kendisinin başına da bir taş dikecekler, onun başına da bir taş dikecekler. Aralarında hiç fark yok...

Binâen aleyh müslüman, kimseyi kat'iyen rencide etmez, incitmez, darıltmaz. Gönül kırmaz, gönül alır. Gönül bir sırçadır. Kırılınca tamiri mümkün değildir. Sırçalar kırıldığı vakitte tamiri nasıl mümkün değilse, gönüller kırılınca tamiri mümkün değildir. Onun için insanı dövebilirsin fakat gönlünü kırma.

“—Ama şu zararı yaptı bana!”

O zararı yapanı Allah'a havale et. Zarar gene ondan gelmedi, o vesile oldu zarara. Zararı sana getiren, gene Allah'tır. Ona vukuf lazım.

İşte imandaki kemal seni o noktaya getirecek ki, tasarrufun Allah'ın elinde olduğuna inanacaksın. Gönül gibi. Kainat gibi hiçbir yaprağa, hiçbir damlaya varıncaya kadar kendi kendine düşemez, kendi kendine olamaz.

Mutlaka o izn-i ilahiyeye bağlıdır. İllâ Allah'tan izne bağlıdır.

[Şairin dediği gibi:

*Bütün işler Hâlik'ındır, kul eliyle işlenir;
Hakk'ın izni olmaz ise sanma bir çöp
deprenil.]*

Binâen aleyh, Güzel bir hayvanın vardı, hayvanın öldü. Öldüğü vakitte darılıyor musun?

“—Mukadderat böyleymiş, ne yapalım!” diyorsun.

Malın çalınıyor, çalınınca kızılıyorsun. Neden kızılıyorsun çalındığı vakitte.

“—E çaldı o canım.”

Çalana ne kızılıyorsun sen, çalanı oraya sevk edene bak! Onu göremiyor. O çalanı oraya sevk edeni göremiyorsun.

Affedersiniz, köpek var ya, kızdınız bir taş attınız köpeğe... Köpek taşın arkasından koşar. Köpek bilmiyor onu, taşta zannediyor kabahati. Taşta ne kabahat var, taşı atanda kabahat var. Fakat taşı atana koşmuyor, taşın arkasından koşuyor. Cehli var tabii...

Binâen aleyh, insan bir felâket geldiği vakitte, o felaketin sebebini aramalı; “Ne sebepten bu felaket geldi?” diye.

Şimdi size bir mektup geldi. Mektupta gayet acı şeyler var! Bakılıyorsunuz, üff hiç istenmeyen şeyler yazılmış. Köpürüyorsunuz kim yazdı diyerekten. Kâğıdı kaldırıyor, atılıyorsunuz yere.

“—Allah belânı versin!” falan diyerekten.

Kâğıdın ne kabahati var, o kalem buraya yazmış, kalemde ne kabahat var. Mürekkep oraya sıralanmış, onda ne kabahat var. Onu kullanan el var, o elde kabahat var.

O ele iradeyi veren kim? Bunları yaz diyerekten. O iradeyi bul bakalım sen. O irade sahibini bul. O irade sahibi kâinatın sahibi. Ona kafa tutmaya ne hakkın var. Allah affetsin cümlemizi...

Onun için *Lâ ilâhe illa'llah* demek kolay, fakat *Lâ ilâhe illa'llah*'ın derinliğine varıp da, her şeyin sahibinin Allah olduğuna tamamiyle kanaat getirip de teslim olmak, hüner işte orada... Ona teslimiyet.

Onun için, “*Selâmün aleyküm!*” bir nimettir bize. Fakat bugün dilimizden alınmıştır, biz buna layık olmadığımız için... Selâm da ortadan kalkmış gibidir. Onun için, selâmı unutma! Daima kardeşler birbirinin arasında selâmı vermeli, selam da selamet var. Bu selamet Allah-u Teâlâ'dandır. *Tahiyyeten min indi'llah...*

e. Muhacir Kimdir?

Bir de muhaciri anlatıyor şurada. Muhacir, memleketlerini terk edip gelen insanlara muhacir diyoruz. İster isteyerek çıksın, ister mecburiyet dolayısıyla çıksın; bu adam muhacir. Ama peygamber SAS buna muhacir

demiyor.

“—Muhacir o adamdır ki fenalıkları terk eder. İster memleketinde otursun, ister oturmasın.”

Buradan Mekke’ye gitmek kolay, gidersin. Fakat senin her halin de seninle gider. İyi isen iyiliklerinle gidersin, kötü isen kötülüklerin de seninle beraberdir. Buradan oraya gitmekle, o mukaddes topraklarda sen de mukaddes olamazsın. Senin halin ne ise odur.

Orada vefat ettin... Vefat edersin ama Allah-u Teâlâ’nın melekleri vardır, seni oradan alırlar, layık olduğun yere sevk ederler. Bırakmazlar seni gene orada... Orada ölmekle, orada kalamazsın.

Kâinat Allah’ın... Allah’ın mülkünde nerede olursan ol, Allah’a layık kul ol! Allah’a layık kul oldun mu nerede ölürsen öl arkadaş! Allah’a layık kul, Allah’ın rızası ve sevgisine layık ol. En bahtiyar insan. Buna muvaffak olamadıktan sonra Kâbe’de değil, Kâbe’nin içinde ölsen boş.

Ebu Cehiller de orada, Ebu Lehebler de orada...

Onun için asıl muhacir, fenalıkları, kötülükleri terk edebilen kimsedir. Fakat ne yazık ki insan bir adete alışageliyor. Yaş yirmi otuz kırk elli altmış oluyor. Anlıyor ki bu iş yanlış... Alışmış bir kere... Kumara alışmış, içkiye alışmış, başka şeylere alışmış.

Alışageldiği adât ü an’aneyi terk edebilmek kadar zor bir şey yoktur. Onun için kötülüğe alışmamak lazım. Kötülülerle beraber olmamak lazım. Onun için Hz. Abbas’a yahut

ibn-i Abbas'a demişler ki:

“—Filanca adam çok iyi; namazında, niyazında, abdestinde... Her hali de iyi. Fakat görüşüp konuştukları adamlar şöyle münasebetsiz kimseler.”

“—Onun yeri cehennemdir!” demiş.

“—Yapma yâhu, iyi adam bu...” demişler.

“—O kötülerin kötülüğü bir gün ona da bulaşacaktır. Onun üzerinde de tesirini gösterecektir.” demiş.

Dün bir kardeş gelmiş de Almanya'ya gidiyorlarmış, vedaya gelmişler. Diğer bir kardeş daha geldi. Sordum aralarındaki kazanç farkını...

“—Sen kaç para alıyorsun orada?” dedim.

“— Günde iki yüz, iki yüz elli lira aldıkları yevmiye...”

“—Sen kaç para alıyorsun?” dedim.

“—Benim yevmiyem de otuz beş liraya geliyor burada!” dedi.

Bana kalırsa, ben bu otuz beş liraya razı olurum, orada gavurun çanını, pis yüzünü, pis sözlerini görmek istemem. Ama bugün insanlar paranın aşığı oldukları için, cumaya gidemiyor, cemaate gidemiyor, camiye gidemiyor; müslüman yüzü görmüyor, gâvurların yüzleriyle karşı karşıya...

Onun huyu ona intikal edecektir muhakkak. Onun huyuyla gelecek sonra bu tarafa.

Bak ondan sonra cümbüşe... Allah affetsin cümlemizi...

Binâen aleyh muhacirlik memleket değiştirmek değil, kendinde görebildiği kusurları terk etmeye çalışmak.

Müslümanın bir vazifesi de, olgun insanları bulup:

“—Kardeş, bende ne gibi kusur görüyorsun? Mü'minler birbirinin aynası... Bende ne gibi kusur görüyorsun, ne gibi bir eksiklięim var, ne gibi bir hatam var? Bana lütfen söyler misin?”

O da ona diyecek ki:

“—Sen şöyle yapıyorsun, böyle yapıyorsun, bu hallerin müslümana yakışmaz. Bizim kulağımıza gidiyor senin bu hallerin. Tevbeler tevbesi, onu yapmamaya çalış!”

Herkesi böyle birbirinin murakıby vaziyetinde birbirlerinden ders alacak. Bunu yapanımız var mı bugün? Eğer birisi çıkar da;

“—Hocaefendi! Senin de řu hataların var... Bak kendini iyi topla!” dese, kızarım, sokmam bir daha o herifi eve...

“—Gelme buraya bir daha. Sen mi kaldın benim hatamı, kusurumu bana söyleyecek?” filan diyerekten.

Halbuki benim ona teşekkür etmem lazım! Hatta icab ederse elini de öpmem lazım!

“—Allah senden razı olsun. Ben bunun farkında değildim, ama demek ki ben böyleyim. Çok doğru, eksik olma. İnşaalah bir daha geldiğin vakitte bende bunları görmezsin!” dememiz

lazım gelirken, bu sefer ona düşman oluyoruz, bir daha yüzüne de bakmak istemiyoruz.

Niçin? Hatasını söyledi. Alâkasını kesiyor. Böyle iş mi olur?

Onun için asıl muhacir, kötülüklerinden vazgeçebilen insandır. Bakın yine bir büyük, İmam Birgivî Hazretleri diyor ki:

تَرْكُ ذَرَّةٍ مِنْ مَحَارِمِ اللَّهِ خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةِ السَّقَلَيْنِ

(*Terkü zerretin min mehàrimi'llâh, hayrun min ibâdeti's- sekaleyn.*) “Zerre kadar bir haramı, ehemmiyet vermediğimiz bir hatayı, bir kusuru, bir kabahati terk edebilmek, yer gök ehlinin yapacağı nfile ibadetlerden daha hayırlıdır.”

Güneşin altında gördüğümüz o ufacık, ince parçalara zerre diyorlar. (*Terkü zerretin min mehàrimi'llâh*) Allah'ın yasak ettiği o şeylerden bir ufacığın terk edebilmek, (*hayrun min ibâdeti's- sekaleyn*) senin yer gök ehlinin ibadetine muadil oluyor.

Muadil de değil de (*hayrun*) var orada, daha hayırlıdır. İbadetinle beraber asıl kendini murakabe altında tutaraktan hatalarını terk edebilmek, hatalardan kurtulabilmek önemli.

f. Nefis Kötülüğü Emreder

Halbuki biz nefislerimizin esiriyiz. Öyle bir esiriyiz ki canımız ne isterse bugün, onu yapmakta muhtarız. Kim gelirse gelsin, dünyanın vaizleri başımıza toplansa, bizi

nefsimizin esaretinden kurtaramaz biz çalışmadıkça... Nefsin esaretinden kurtulmak kolay bir şey değil ki.

Yusuf AS ne diyor:

وَمَا أُبْرِئُ نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ
بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي

(يوسف: ٥٣)

(*Ve mâ überriü nefsi, inne'n-nefse leemmâretün bi's-sûi, illâ mâ rahime rabbî*)
[Ben nefsimi temize çıkarmıyorum, muhakkak ki nefis insana kötülüğü çok çok emreder; Rabbimin korudukları müstesnâ...] (Yusuf, 12/53)

Nefis kötü bir şey, insanın içinde...

Geçen bir efendi geldi bize. Kütahya'dan bir efendi. Olgunca bir efendi galiba, dedi ki:

“—Hocaefendi ben bir şeye tutuldum. Ağzımdan kocaman bir şey çıktı, karşıma dikildi. ‘Sen nesin be?’ dedim. ‘Ben senin nefsinim!’ dedi. ‘Ben seni istemem, defol git!’ dedim. ‘Ama ben sana lazımım!’ dedi. Böyle konuşuyor yani. ‘Ben sana lazımım, bensiz olamazsın sen!’ dedi. Sonra hup diyor gene girdi. Ama görüyorum ben hadiseyi. Sonra bir müddet sonra tekrar çıktı. Çıkınca ben dedim ki: ‘Artık seni istemem. Sen beni geçen sefer aldattın. Bir daha istemem seni!’ dedim. Bu sefer bu

mecbur oldu, ‘Senin sözünü dinleyeceğim!’ diye bana teslim oldu. Ondan sonra ben onu içeri aldım. Şimdi çok rahatız.” dedi.

Ama bunlar nadirattan olan şeyler. Asıl insan bu nefsin hakkından gelebilmeli! Onun kaç tane makamı var. Nefs-i emmaresi var. *Nefs-i emmare* yedi başlı canavardır. Bütün kötülükler o nefs-i emmareden zuhur ediyor. O nefsi emmareden ne zaman kendini kurtarırsın?

Levvâme denilen bir nefis mertebesi daha var. Hepsi birdir. Fakat terbiye ola ola. Mesela çocuk ufacık. Üç yaşına girer, beş yaşına girer, on beş yaşına girer. Onun gibi bir hale geliyor ki artık bu kötülükleri yapamaz oluyor. o zaman sen ona sahip oluyorsan, adı *levvâme* oluyor, sen artık levm ediyorsun:

“—Tüh edepsiz, bunları sen mi yaptın? Ne utanmazsın be! Bunlar hiç yapılır şeyler mi?” diyerekten.

Ondan sonra bir mertebe daha yükselirsen *mülheme* oluyor. sana artık ilhamlar geliyor. Şunu yap, bunu yapma. İlhamlar Cenâb-ı Hak tarafından kuluna vasıtasız haberler gelmeye başlıyor. Bu mertebeye ulaşıncaya kadar *mülheme* derecesini ancak bulabiliyorsun. Bu da makbul değil, tehlikeli belki.

Emmâresi de tehlikeli, *levvâmesi* de tehlikeli, *mülhemesi* de tehlikeli. O haberler geldiği halde... Çünkü şeytan da karışıyor o zamana kadar işin içerisine. Ancak *mutmainne* mertebesine erişebilirsen, o zaman şeytanın

ilgisi senden kesiliyor.

Peygamber SAS'e kızmış Hz. Aişe Validemiz. Peygamber SAS demiş ki:

“—Yâ Aişe, şeytanın geldi galiba gene?” demiş.

“—Yâ Rasulallah, senin de şeytanın yok mu?” demiş.

“—Benim de şeytanım var, fakat benim şeytanım müslüman oldu. Allah benim şeytanımı müslüman etti.” buyurmuş.

Şimdi o nefis öyle bir mertebeye geliyor ki, sana teslim oluyor artık. Ne ile? Riyazetlerle, zikirlerle, ibadetlerle, taatlarla... İbadetin, zikrullahın karşısında eriyor ve sana teslim olmak mecburiyetinde kalıyor. Ne zaman? O *mütmainne* mertebesine gelince... O *mütmainne*'den sonra diğer yüksek makamlara, kemale doğru gidiyor.

Şimdi ilim mertebesinde kaldık. Allah o ilim mertebesine nail olup, ilmiyle amel olmak nasib eylesin... İlim çok, fakat ilmiyle amel olmak; asıl hüner orada... İlmiyle amel olabildiğin takdirde, ilim sahibisin. İlminle amel olamadıkça, ilim laftan ibarettir. İsterse dünya kadar eserin olsun; kıymeti yok.

Onun için Allah cümlemizi affetsin... İlmiyle amel olabilmek ve ilm-i hakikiyi elde edebilmek devlet ü şerefine sizi de, bizi de, bütün müslümanları da nail eylesin...

Hüner Allah'a kul olmak, istikamet üzere yaşamak. Onun için iman cesetteki baş gibi...

Baş olmayınca başka hiçbir şeyin kıymeti yok. İman olmayınca da hiçbir şeyin kıymeti yoktur. Onun için Allah hepimize köklü, sağlam, yıkılmaz bir iman nasib etsin...

Onun için, Abdülhakim Efendi isminde bir zat vardı ya burada, meşayıhtan. Bayezid Camii'nde ders veriyor. Biz de çocuğuz o zaman, dinliyoruz onu. O aklımda kalmıştır. Dedi ki:

“—Gâvur papazları da çalışırlar, bazı kerametler gösterirler. Keramet denmez de onlara istidrac derler. Onları yaparlar. Sakın ha aldanmayın! Azrail'in ilk tokatında hepsi kaybolur.” dedi.

Nasıl güzel bir arabayı boyarsın... Bir çarpışmada bütün güzelliği elden gider. Onun gibi foyası meydana çıkar. Onun için ona hiç kıymet yok...

Bugün bize bir kardeş geliyordu. Ankara'ya giderken. İki araba çarpışmışlar. Arada da bir tanker varmış, o da ateş almış, yanmış. Tabii o arabaların hiçbirisinin hayrı kalmamış. İçinde de birkaç kişi rahmetlik olmuşlar.

Allah affetsin cümlemizi... İman-ı kâmil, sağlam, olgun bir iman nasib etsin...

Mü'min-i kavî diyerekten Peygamber SAS Efendimizin biraz evvel emir buyurduğu hadisi dinlediniz; siz de öyle olmaya çalışın! İmanı kavî olan mü'minlerin arasına girmeye çalışın! Zayıf halde kalmayın.

Nasıl ki bugün zayıf insan, kendisini besleyip de kavi insan olmaya çalışıyor. Hepimizin bildiği bir şey. Ne çeşit yemekler yemesi lâzım, ne

çeşit ilaçlar alıp da beslenmesi lazım; buna uğraşüyor insan. Fakat imanının kuvvetlenmesi için niçin çalışılmasın, buna aklım ermiyor.

Bak şimdi: Eğer sende iman varsa, cesetteki baş gibiyse senin imanın, bir ehl-i iman velev ki Konya'da, velev ki Amerika'da bir ızdıraba uğramış olsa; o ızdıraptan acı duyarsın. Buradan o ızdıraba iştirak edersin.

Bunun sofular arasında, tasavvufta nümunesi oluyor. Sevdiklerinden birisinin parmağı kesildi, kan akıyor parmağından. Ötekinden de akıyor. Ötekinin parmağına bir şey olmamış. Yok ama iştirak var, ruhen iştirak var. Onun elemine bi'l-fiil iştirak ediyor. Onun ızdrabı ondan da zahir oluyor.

İşte bu ızdırıp bakalım sende ne kadardır? Sevinci de süruru da her şeye şamil. Müslüman, müslümanın sevincine de iştirak edecektir, ızdıraplara da iştirak edecektir. ızdıraplara iştirak onu ızdıraptan kurtarmak için çare aramak. Sevinçlerine iştirak, onun cemiyetlerinde bulunmak...

Matemli günlerinde cenazesine gidecek, taziye edecek, yardıma ihtiyacı varsa yardım yapacak. Sevinç günlerinde cemiyetlerine iştirak edecek. Günah olmuyorsa orada... Günah işlenmeyen yerdeki davete iştirak vacip olur.

Başımız ağrıdığı vakitte, gözümüz ağrıdığı vakitte, kulağımızda bir ağrı olduğu vakitte bütün vücudumuz nasıl o acıyı duyuyor, uykusuz kalıyoruz, rahatsız oluyoruz.

Parmağımızın ağrısı nerede, baş nerede. Çok uzak ama hep birlik var. Hep birbirleriyle bağıllık var, ondan dolayı hep iştirak ediyorlar acıya... Mü'minler de bir cesed gibidir. Cesedin bir tarafı ağrıyınca, diğer tarafı bana ne demez. Hep beraber rahatsız olur. Mü'minler de aynı şekilde olması lazım gelirken, bundan bugün ne kadar uzağız. Bundan uzaklığımız, mü'minlikteki noksanlığımızın iktizasıdır. İman adını taşıyışımızdaki noksanlığımızın...

g. Mü'minin Şerefi

Mü'min deyince aziz kardeş, çok büyük mahlûk. Hiçbir şeyle değişilmez.

İbn-i Mâce, Ebû Hüreyre RA'dan rivayet etmiş. Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:³

الْمُؤْمِنُ أَكْرَمُ عَلَى اللَّهِ مِنْ بَعْضِ مَلَائِكَتِهِ

(هـ . عن أبي هريرة)

RE. 231/2 (*El-mü'minü ekremü ale'llàhi, min ba'dı melâiketihî.*)

(*El-mü'minü ekremü ale'llàhi*) “Mü'min Allah'a, daha çok ekrem ve eşref ve a'lâdır, (*min ba'dı melâiketihî*) bazı meâike-i mukarrebinden...”

³ İbn-i Mâce, *Sünen*, c.XI, s.437, no:3937; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.I, s.174, no:152; Temmâmü'r-Râzî, *Fevâid*, c.II, s.477, no:977; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.IV, s.183, no:6567; Hakîm-i Tirmizî, *Nevâdirü'l-Usül*; c.I, s.100; Ebû Hüreyre RA'dan.

Melâiketü'l-mukarrebîn: Azrail, Cebrail, Mikail, İsrafil. Mukarreb bunlardır. Bunlardan bazıları gibi Cenâb-ı Hakk'a ekrem ve eşreftir mü'min.

Mü'min zindanlık değil, cennetliktir. Mü'min Allah-u Teâlâ'nın en güzel sevgili kuludur. Onu sen ayak altına alma aziz kardeş! Onu dünyanın üç kuruşuna, beş kuruşuna değişme kardeş!

En büyük nimet iman nimetidir. Allah-u Teâlâ bize el-hamdü lillâh iman devletini vermiştir. Ne kadar kusurlu olursak olalım, ne kadar kabahatli olursak olalım, "Lâ ilâhe illallah, Muhammedün rasûlüllah" deyişimiz bize kafidir. Bunu diyoruz, bunun icabı olan namazlarımızı kılıyoruz el-hamdü lillah, oruçlarımızı tutuyoruz. Elimizden gelen bir yardımı da yapmaya çalışıyoruz. Bu bizim için yeter artık.

O Cenâb-ı Peygamberin zaman-ı saadetinde, ashab devrindeki mü'minlere ulaşacak gücümüz yok. Zafiyetimiz var. Onlarla boy ölçüşecek halimiz yok. Bugün az yemenin çaresini bulamıyoruz. Az içmenin çaresini bulamıyoruz. Bir Ramazan'ımız geliyor, o Ramazan'da yediklerimizi Allah bilir artık. Bir oruç tutacağız diye neler neler hazırlanıyor.

Onun için, Allah'a melaike-i mukarrebinden daha yakın olunca, artık onun kıymetini bilmek lazım.

إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ

(الحجرات : ٤٩)

(*Inne ekremeküm indallâhi etkâküm*)
[Şüphesiz ki Allah katında en değerli olanınız,
en çok takvâlî olanınızdır.] (Hucurat, 49/13)
buyrulmuştur.

Allah cümlemizi affetsin... Tevfikât-ı
samedâniyyesine mazhar etsin...

Bugün müezzin efendi bana bugünkü takvim
kâğıdını verdi. Bak oku dedi. Allah hepimizi
olgun insan etsin... Belki siz de okumuşsunuzdur.
O zaman Şam'daki hükümdarın kardeşi Mısır'da
hükümdarmış. Araları açılmış. Birbirleriyle
dövüş yapacaklar ama Şam zayıf. Etrafında
olan Hristiyan devletlerden yardım istemiş.

“—Bana yardım edin, ben Mısır'la kavga
edeceğim. Bana yardım ederseniz, ben de
filan filan yerleri size veririm!” demiş.

Onlar da;

“—Sen oraları bize verirsen yaparız!” demişler.

Gitmişler şehirden, silah topluyorlar. Oranın
şeyhü'l-islâmı çıkıp demiş:

“—Ey Şamlılar! Aldanmayın, aklınızı başınıza
alın; kâfire silah satılmaz. O sizin kardeşinizi
öldürecek. Orada kavga ettiğiniz adam, sizin
kardeşinden başka bir şey değil. O kardeşinizi
öldürmek için ona silah satıyorsunuz. Olur mu
böyle şey?” demiş.

Tabii onun kulağına gitmiş. Kadılar kadısıymış
kendisi de.

“—Azledin bunu! Böyle bir adam benim
memleketimde olmaz. Gitsin buradan!” demiş.

Adam, “Canıma minnet...” demiş, gidiyor. Bakmış ki halkta galeyana var, iş isyana dönecek. “—Çağırın gelsin, elimi öpsün de affedeyim!” demiş.

“—Ha, ben onun elini mi öpeceğim. O benim elimi ayağımı öpsün, gene dönmem oraya... Allah sizi de kurtarsın bu felaketlerden!” demiş, yoluna devam etmiş.

Allah hepimize insaf versin yani, iman versin... İnsaf ve iman olmadıktan sonra insanlar birbirlerini canavarlar gibi yer işte. Eskiden de yemişler. Şimdi hani firavunlar birbirlerinin başını yiyormuş diyorlar ya, eh her zaman bu dünyada firavunlar eksik değil...

Allah affetsin cümlemizi... İyi kullarının arasına cümlemizi kabul etsin, kusurlarımızla beraber... Cenâb-ı Hak iyilerle beraber yaşayıp, iyilerle beraber haşrolmak şeref ve devletini cümlemize müyesser kılsın...

Li'llâhi'l-fâtihah!

Mehmed Zâhid KOTKU

12. 03. 1972 - İskenderpaşa Camii

[Bütün Mehmed Zahid KOTKU/ Hadis Derslerine PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü